

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind I 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 377. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr01-shoot-idm139849787627824/facsimile.pdf> (tilgået 03. maj 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

O!

Jeg elsker dem; jeg holder af at stirre
Dybt ind i himlens hvælving efter dem;
Der, hvor de tændrer i det dybe blå,
Så de kan lignede ved min Myrthas øjne;
Jeg holder af at skue deres stråler
Afspejlede i bølgen sølv, der bæver
På Euphrates, når lette vinde kruse
Ved midnat flodens rige, klare strøm;
Imens en sagte luftning sukker gennem
Det liv, der kranser bredden – men, ej ved jeg
Og ænser heller ej, at vide om
De ere guder eller guders bolig,
Som nogle tænker, eller ikkuns lys
For nattens mørke, verdner, eller genskin
Af verdener. I denne uvished
Der noget er så sødt, jeg vil ej bytte
For al chaldæisk lærdom; og desuden,
Jeg ved at alt, hvad støvet vide kan,
Om hvad der findes over, under det,
Er intet. Deres glans jeg ser, – jeg føler
Ved deres skønhed – når de skinner på min grav,
Da ved jeg hverken dette eller hint.

gav skuespilleren billedet af en udhulet, blaseret, moderne gourmand. Resultatet var, at hele stykket forfejlede sin virkning. Af slige litterære mord har skuespillerne ikke få på deres samvittighed. En anden sag er det, hvor en historisk figur blot er hen-slængt i et stykke, uden digterisk opfattelse, hvor digteren ikke har formået at give et billede, men kun et navn; her kan skuespilleren ved at læse historien selv danne sig et billede, som han kan lægge til grund for sin fremstilling, der ellers ville stå nøgtern og bar. Denne udvej tyede jeg til, da jeg skulle spille »Dronningen på 16 år«, thi her var intet at fordærve, men meget at forbedre.

Mange skuespillere er i det hele ikke på det rene med, hvori egentlig deres kunst består. De forveksler den fremstillende med den genfremstillende kunst. Den fremstillende kunst er digterens;

den genfremstillende skuespillerens. Forskellen mellem digteren og skuespilleren er, at digteren skaber af det rå stof, skuespilleren af et stof, som alt er kunst. Digterværket overleveres skuespillerne, og det bliver nu deres kunst at optage det i sig i den grad, at det bliver dem muligt at genfremstille det, som om det var undfanget oprindeligt af deres egen sjæl; og denne gengiven sker igennem deres personlighed, idet deres evne består i at tilpasse denne til de forskellige digterbilleder, så at tilskuere i hvert af disse sættes i den illusion, at de har en selvstændig personlighed for øje, uagtet det igennem alle billeder er et og det samme individ, der formår at frembringe altid nye skikkelser. Men for at kunne optage digterens frembringelser og gengive dem må der i en skuespillers personlighed udtale sig en æstetisk idealitet. Dette stempel kan ikke undværes, og denne idealitet må gøre sig gældende i de ydre former, i åsyn, gang, holdning, stemme. At have dette præg over sin personlighed danner dog endnu ikke skuespilleren, thi hvem vil nægte, at mangan en personlighed, der ikke er skuespiller, har dette præg, både i det ydre og i det indre. Men de formår ikke at bruge denne idealitet som et spejl, hvori de kan optage og udstråle billeder, uden at udslette deres eget, der igennem tilsøringen dog skal lyse bestemt frem. At være en anden og dog sig selv, det er skuespillerens vanskelige opgave; thi den skuespiller, der ikke formår igennem alle de forskellige billeder at holde fast på sin egen personlighed, mangler den basis, der i tidernes løb kan fængsle tilskuere således, at der mellem dem og ham opstår et slags venskabsforhold, der ofte kan blive så stærkt, at man ved en skuespillers død kan have en følelse, som om en kær ven og slægtning var bortrevet fra vor midte. Og her er det ikke rollernes tab, man begræder, men personens; men hvorledes skulle denne person have vundet vor kærlighed, ifald vi ikke gennem alle de forskellige billeder, bevidst eller ubevidst, havde set et menneske, en bestemt individualitet skinne frem? De tilskuere, der siger: »Hvad bekymrer jeg mig om, hvorledes skuespillerne er som mennesker, når de kun spiller godt,« er tilskuere med grove sanser, for hvem vist ofte det bedste, det fineste i en fremstilling går tabt, thi kun fra sjælens dyb kan det skønne tiltale os; men er der ingen sjæl hvorfra da hente det, der henriver os? Sjælens baggrund er det, der giver en fremstilling blivende værd. Jeg siger

med vilje: blivende, thi en øjeblikkelig virkning kan selv det futileste opnå, når det tiltaler modesmagen. Skuespillerens hverv er altså at digte sin egen person ind i digterens billeder; thi digter på første hånd er han nu engang ikke. Dette skal han have mod til at tilstå for sig selv og andre. Og han kan gerne tilstå dette, thi hans virksomhed er endda ikke så ringe. Men i stedet for at tilstå det, ligger skuespillerne i en stadig krig med dem, som man skulle tro, de var nærmest forbandne med, nemlig digterne. De hovmoder sig ikke sjældent lige overfor dem, i stedet for at det naturlige ville være, om disse to levede et fostbroderliv sammen, hvori de delte ondt og godt med hinanden. Erfaringen har lært mig, at her er fejlen sædvanligt skuespillerens og ikke digterens. Skuespillerne holder ikke af at modtage råd og fingerpeg af digterne, og hvem er nærmere til at give dem disse end den digter, hvis værk skuespilleren har at forstå, opfatte og gengive? At jeg for min del aldrig har været befængt med denne ømfindtlighed, der i højeste grad var mig imod, kunne alle de digtere bevidne, i hvis arbejde jeg har spillet. Til Oehlenschläger henvendte jeg mig derfor flere gange for at blive bestyrket i, at min opfatning af Dina var overensstemmende med det, han havde tænkt sig.

Lige overfor Rahbeks Bakkehus ligger Bakkegården. Ejeren, daværende auditor, senere gehejmeråd Hall og hans hustru, en datter af den bekendte lærde, etatsråd Brøndsted, var os personligt ukendte. En dag aflagde Brøndsted os et besøg og ytrede, at hans datter og svigersøn meget ønskede at gøre vort personlige bekendtskab. Få dage efter dette besøg styrtede Brøndsted med sin hest og døde kort efter. Det pludselige dødsfald ramte den kærlige datter som et lyn, og det ellers muntre og gæstfri hus var pludseligt blevet et sørgemus. Vort nærmere bekendtskab med Hall's blev derfor opsat på grund af denne smertelige begivenhed. Efter nogen tid bad Hall Georg Buntzen, som han kendte fra andre kredse, om at indføre ham hos os. Hall aflagde os sit første besøg og bad mig indstændigt om at besøge hans af sorg over faderens død utrøstelige kone. Bedrøvede mennesker har altid en tilkækkelse for mig, thi de trænger til andre; jeg gik altså over og gjorde fru Hall's bekendtskab. Begge ægtefolkene ligefremme og gæstfri måde at være på gjorde, at man snart følte sig fri og utvungen i deres selskab. Fru Hall rejste kort efter til Iselingen til sin plejemo-